

3. Сало О. М. Використання результатів негласних слідчих розшукових дій в кримінальному процесі. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 3 (спец. вип.). С. 319-324. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_3%28spets._38 (дата звернення 22.02.2021)

Черненко Анатолій Павлович – доцент
кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ПРО МЕТУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Вивчення Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1] та інших нормативно-правових актів, що регламентують кримінальну процесуальну діяльність дає підґрунтя стверджувати, що визначення мети досудового розслідування у них немає. КПК України містить лише завдання кримінального провадження (стаття 2 КПК України) [1]. Наказ МВС України від 06.07.2017 року № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» наводить визначення лише завдання органів досудового розслідування: «1. На слідчі підрозділи покладаються такі завдання:

- 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
- 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції;
- 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;
- 5) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення» (розділ II Наказу) [2].

На наш погляд, на сьогоднішній день досудове розслідування, як важлива структурна частина кримінального провадження, є однією з найпроблемніших і суттєво впливає на якість всього кримінального провадження у негативному плані. Визначення його мети, певним чином зможе покращити результати всього кримінального провадження.

Певна річ, на якість досудового розслідування впливають багато чинників, а чітко розуміння його мети, лише один із них, але, на наш погляд, мета досудового розслідування серед них є доволі важливою складовою. У такому висновку ми не одні.

Говорячи про реформування досудового розслідування, Басиста І.В. стверджує, що реальна профілактика кримінальних правопорушень, зниження рівня злочинності та відхід від застарілої системи показників є шляхом до ефективних реформ досудового розслідування. Вчена наголошує, що «...лише відхід від системи показників, вжиття ефективних заходів загальної профілактики, а як результат – реальне зниження рівня злочинності сприятиме ефективній, безперешкодній, продуманій процедурі реформ правоохоронної системи в цілому, та досудового розслідування, зокрема» [3, с. 23].

Ми повною мірою підтримуємо пропозицію відходу від показників, бо як можна одночасно думати про кількість направлених проваджень до суду і поєднувати це з думкою про захист прав особи чи відпрацювання всіх версій у кримінальному провадженні. На наш погляд, ці речі виключають одна одну і не створюють умов для якісної роботи слідчого. Думаємо, що чітко визначена мета досудового розслідування, може замінити оцінку роботи слідчого та відійти від показників щодо направлених обвинувальних актів до суду. У цьому й полягає, на наш погляд, актуальність теми визначення мети досудового розслідування.

Тут треба сказати, що визначення мети досудового розслідування є питанням не новим. У теорії кримінального процесу вже давно це питання є у полі зору. Багато вчених висловлювали свої бачення шляхів вирішення даної теоретичної проблеми, котра має доволі значне й практичне значення.

Так, на думку Литвинчука О. І. «Метою досудового слідства необхідно визнати забезпечення суду доказами у кримінальному провадженні, для того щоб останній міг виконувати покладену на нього функцію правосуддя» [4, с. 221].

Така дефініція поняття мети досудового розслідування є вразливою, бо докази отримані на досудовому розслідування для суду не завжди мають значення, а у деяких випадках суд на них не може ґрунтувати свої рішення. Раз так, то чим тоді досудове слідство забезпечує суд? Таке питання ставить під сумнів мету досудового слідства щодо забезпечення суду доказами.

Михайлюк А. М., аналізуючи думки багатьох вчених у цьому питанні, приходять до інших висновків. За результатами свого дослідження про мету досудового розслідування, він стверджує, що «... метою досудового розслідування є всебічна, повна і неупереджена **діяльність слідчого** зі встановлення фактичних обставин діяння з подальшою попередньою правовою оцінкою на предмет наявності чи відсутності складу злочину для прийняття рішення відповідно до ст. 283 КПК України у формі закриття кримінального провадження; звернення з клопотанням до суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності; звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування заходів медичного або виховного характеру» [5, с. 90].

На наш погляд, «прив'язувати» визначення мети досудового розслідування до кінцевих рішень досудового розслідування є помилковим, бо законодавець кінцеві рішення у цій стадії пов'язував із вирішенням завдань, що ставилися перед нею. Такий висновок впливає із множини завдань, що ставляться перед стадією досудового розслідування та множини кінцевих рішень цієї стадії.

Вважаючи мету досудового розслідування і його призначення різними категоріями, а точніше такими, які мають власне змістовне навантаження, Михайлюк А. М., нажаль не навів критеріїв їх розмежування, хоча відмінностям «мети» та «завдань» приділив достатньо уваги. Призначення досудового розслідування вчений визначає так: «Звідси під призначенням досудового

розслідування потрібно розуміти **діяльність** із забезпечення матеріалами суду з метою здійснення останнім судового розгляду» [5, с. 94].

На наш погляд, визначення мети досудового розслідування через «...**діяльність слідчого** зі встановлення фактичних обставин діяння...», а також визначення призначення досудового розслідування знову ж таки через «...**діяльність** із забезпечення матеріалами суду...» виглядає не зовсім досконало, бо досудове розслідування по своїй суті є діяльністю і визначати його мету та призначення через діяльність все ж виглядає недосконало. У такому разі не зрозуміло чи завершилася така **діяльність** чи продовжується, чи досягнуто мети, чи розслідування на шляху до неї.

У той же час, на наш погляд, вчений стверджуючи, що «Передусім окремо необхідно підкреслити, що мета досудового розслідування обумовлюється **справедливим прагненням вирішення соціального конфлікту між державою і особою, що вчинила кримінальне правопорушення** для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності у міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України)» [5, с. 89-90] дає підґрунтя для визначення мети досудового розслідування саме через підготовку для вирішення соціального конфлікту між державою і правопорушником.

На нашу думку, якщо за мету судового розгляду взяти здійснення правосуддя, тобто справедливого вирішення спору між державою і правопорушником щодо вчинення ним кримінального правопорушення, тоді метою досудового розслідування слід визнавати встановлення факту наявності такого спору.

Отже, на наш погляд, **метою досудового розслідування є встановлення факту наявності спору між державою і правопорушником щодо вчинення ним кримінального правопорушення.**

У такому випадку кінцеві рішення даної стадії констатують досягнення мети досудового розслідування і його завдань, котрі конкретизують можливі варіанти досягнення мети та прийняття за ними певних рішень.

На завершення хотілося б вказати, що не претендуємо на останнє слово у вирішенні цього складного теоретичного питання та вбачаємо необхідність подальших наукових досліджень для з'ясування завдань досудового розслідування, визначення етапів досудового розслідування та їх завдань тощо.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2078>

2. Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>

3. Басиста І.В. Відхід від застарілої системи показників як шлях до ефективних реформ / Актуальні проблеми досудового розслідування: зб. Тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 21-23.

4. Литвинчук О. І. Мета і завдання досудового розслідування. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна №1082. Серія «ПРАВО». Випуск № 16, 2013 рік. С. 219-221.

5. Михайлюк А. М. Мета і завдання досудового розслідування у КПК України. Правова позиція, № 1 (20), 2018. С. 87-94.

Черняк Наталія Петрівна
доцент кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент